

Bir zamanlar kadın

Dede Korkut Hikayeleri'nde, çocukları olmayan Dirse Han ile hanımı arasında aşağıdaki soylamalar (sorup araştırmalar) yer almaktadır. Dirse Han çadırına girip hatununa soylar:

“Beri gelsen-e, başım bahtı, evim tahtı!

Evden çıkıp yürüyende selvi – boylum,

Kurulu yaya benzer çatma – kaşlım,

İkiz badem sığmayan dar – ağızlım,

Güz almasına benzer al – yanaklım,

Kadınım, direğim, döleğim! (dölek = ağırbaşlı, sakın, itaatli)

Senden midir, benden midir, yüce Tanrı bize bir erdemli oğul vermez, nedendir?”

Dirse Han'ın hatunu soylar:

“Yerinden doğrul, kalk,

Ala çadırını yeryüzüne diktir,

Attan aygır, deveden buğra, koyundan ko kırdır,

İ-Oğuzun, Dış-Oğuzun beylerini üstüne yığnak et,

A görsen doyur,

Yalncak görsen donat,

Borluyu borcundan kurtar,

Tepe gibi et yığ,

Göl gibi kırmız sağdır,

Ulu toy eyle, hacet dile!

Olaki bir ağız dualının berekâtıyla Tanrı bir erdemli ocuk verir.”

Dirse Han hatununun sözüyle ulu toy eyler, aları doyurur, ıplakları giydirir, boluyu borcundan kurtarır; el kaldırıp hacet dilerler ve hatunu gebe kalıp bir oğlan doğurur. Oğlan onbeş yaşına girince, meydana koyuverilen bir boğanın alnına yumruğunu dayar, boğayı geri geri sürer ve aniden çekilince boğa tepesinin üstüne yıkılır; oğlan bıçağına el vurur ve boğanın başını keser. Dedem Korkut gelir; “bu oğlan meydanda bir boğa öldürmüş, adı **Boğaç** olsun, adımı ben verdim, yaşını Allah versin”, der.

Bu hikâye bana gerçek bir olayı hatırlattı. Libya, Trablusgarp'ta Sezai Türkeş - Feyzi Akkaya İnşaat şirketi'nde çalışırken bir kalıpcı ustası anlatmıştı. Yedi yaşında hafız olan bu arkadaş yurt müdürlüğü yaparken esnaftan birisi, “Hocam, ihtiyaınız olduğunda haberimiz olsun” diyerek kartvizitini verir. Ramazan ayı gelir, ama yurttan erzak az, para da yoktur. Hani, iflas eden tâcir eski defterleri karıştırmış, arkadaş da çekmeceyi karıştırırken, kartvizit eline geçer. Telefon ettiği şahıs yurt binasının bulunduğu adresi ister ve birkaç saat sonra **bir kamyon dolusu erzak** yurda ulaşır.

Aynı şahıs bir gün yanında terzi ile yurda gelir ve tüm öğrencilerin beden ölçülerini aldırıp **elbise** diktirir. Bayram günü öğrencilerle bayramlaşmaya gelir, çocukların hepsi yeni elbiselerini giymiş, mesut halledirler. Söz konusu şahıs **ellialtı yaşındadır ve çocuğu olmamıştır**. Yurt müdürü dua yapar ve tüm çocuklar “âmin!” der. Bir sene sonra şahıs ocuk sahibi olur.

***

Bir kuru çayın üzerine köprü yaptırıp, geçenden gemeyenden haraç alan **Deli Dumrul** hikâyesini herkes bilir, ama hikâyenin sonunu pek hatırlamayız. Geenden otuzüç akça alır, gemeyenden döğe döğe kırk akça alır ve “benden deli, benden güçlü bir er var mıdır ki çıka benimle savaşa” der. Deli Dumrul sayru (hasta) bir yiğidin ölmesi üzerine Azrail ile savaşıp yahşı yiğidin canını kurtarmak ister. Azrail atının gözüne görününce at ürker, Deli Dumrul'u kaldırıp yere vurur. Ak göğsünün üzerine Azrail basıp konar. Demin mırlardı, şimdi hırlamağa başlar:

“- Bre Azrail aman! / Tanrının birliğine yoktur güman! / Canımı alma Azrail, medet!

Azrail: - Ulu Tanrıya yalvar. Benim de elim de ne var? Ben de bir emir kuluyum.

Deli Dumrul soylar:

“Yücelerden yücesin,

Kimse bilmez nicesin?

Görklü Tanrı!

Nice bilmezler, seni gökte arar, yerde arar,

Sen ise inananların gönlündesin,

Dayım duran, güçlü Tanrı!

Baki kalan, bağışlayıcı Tanrı!

Benim canımı alacak olursan sen al,

Azraili almaya bırakma!”

Ulu Tanrıya Deli Dumrul’un sözü hoş gelir. Azrail’e seslenir: - Madem ki benim birliğimi bildi, birliğime şükür kıldı; ya Azrail, Deli Dumrul, **canı yerine can bulsun, onun canı azat olsun.**”

Deli Dumrul babasının elini öpüp can diler, babası: “Dünya şirin, can tatlı / Canımı kıyamam, belli bil, / Benden aziz, benden sevgili anandır, / Oğul, anana var!” der. Anası da canını vermez.

Azrail: - Aksakallı babanın yanına vardın, can vermedi; ak pürçekli ananın yanına vardın, can vermedi. Daha kim can verse gerek?

Deli Dumrul: “- El kızı helalim var, ondan iki oğlancığım var, emanetim var, ısmarlarım onlara. Ondan sonra benim canımı alasin”, der. Sürüp, helâlinin yanına gelir, olanları anlatır. Kadın soylar:

Göz açıp gördüğüm, Gönül verip sevdiğim, Koç yiğidim, şah yiğidim! Karşı yatan karadağları, Senden sonra ben neyerim?	Senin o muhanat anan, baban, Bir canda ne var ki sana kıyamamışlar? Arş tanık olsun, kürsi tanık olsun! Yer tanık olsun! Gök tanık olsun! Ulu Tanrı tanık olsun! Benim canım senin canına kurban olsun!
---	---

deyip, razı olur. Azrail, hatunun canını almağa gelir. Deli Dumrul, yoldaşına kıyamaz ve Ulu Tanrıya yalvarır:

“Dayım duran, güçlü Tanrı!

Baki kalan, bağışlayıcı Tanrı!

Ulu yollar üzerine,

İmaretler yapayım senin için,

Aç görsem doyurayım, senin için!

Yalncak görsem donatayım, senin için!

Alırsan ikimizin canını birlikte al,

Korsan ikimizin canını birlikte ko!

Keremi çok Kaadir Tanrı!”

Ulu Tanrıya Deli Dumrul’un sözü hoş gelir, Azrail’e buyurur: “Deli Dumrul’un atasının, anasının canını al, o iki helâle yüz kırk yıl ömür verdim.” Azrail de babasının, anasının hemen canını alır, Deli Dumrul daha yoldaşıyla yüz kırk yıl yaşar.

Dedem Korkut gelir, boy boylar, soy soylar... Yerli karadağların yıkılmasın! Gölgece kaba ağacın kesilmesin! Kan gibi akan görklü suyun kurumasin! Ulu Tanrı seni namerde muhtaç etmesin! Ak alnında beş kelime dua kıldık, kabul olsun! Derlesin, toplansın, günahınızı adı görklü Muhammed’e bağışlasın!

***

- **Türk Ailesi** (*Mehmet Eröz*)

Kadının erkeğe saygılı olması ve erkeğin adını anmaması âdetini, Anadolu Yörük ve Türkmenlerinde görüp, yakından şahit olduk. Kerkük Türklerinde de aynı hal görülüyor. **Kerkük’te kocaya “kişi” denir. Kadının kişisi karısına arvad (hatun) der.** Ancak karı koca birbirlerine isimleriyle hitap etmezler. Çocuklarının adlarını ekleyerek seslenirler, Ahmet babası, Ahmet nenesi gibi. Çocukları yoksa, kadın kocasını adamakâ, koca karısını ‘hatun’ diye çağırır.

Çocuğa uşşığ derler. **Avrat kişisine muti ve saygılıdır**; uşşıklarının babasıdır, dertdaşdır; ‘ışiv aşand olsun, **Allah seni başımızdan eksik etmesin**’ diye dualar eder. Kişi ise uşşıklarının nenesine (anne) bağı ve hürmetkârdır, onun hoş günde olmasına çalışır.

Anadolu’da, ihtiyarlara **“Koca”** denir. Yörüklerde bu kelime, büyük bir saygının ifadesidir. Orta Asya Türkleri bunu **“Aksakal”** şeklinde söylerler.

Kadın dürtüst, iffetli, çalışkan olduğu zaman, hep itibar görmüş, sayılmıştır. Bunu Dede Korkut destanlarından da anlıyabiliyoruz Korkut Ata diyor ki: **“karılar dört türlüdür: Birisi solduran sopdur, birisi dolduran topdur, birisi evün tayağıdır, birisi nice söylerisen bayağıdır.**

Evün tayağı oldur ki yazıdan yabandan eve bir udlu konuk gelse, er adam evde olmasa, ol anı yedürür, içürür, ağırlar, azizler, gönderir. Ol Ayşe, Fatma soyudur. Hanum, onun bebekleri yetsün, ocağına buncılayın avrat gelsün.

Solduran sop elin yüzün yumadan doyunca tıka basa yer, elin böğrüne urur, aydur: Bu evi harab-olası ere varaldan berü dahı karnım doymadı, yüzüm gülmedi, ayağum paşmak, yüzüm yaşmak görmedi, der. Ah nolaydı, bu er öleydi, birine dahı varayudum, umarumdan yahşı uyar olayıdı, der.

Dolduran top kuşluk uykudan uyanur kalkar, elin yüzün yumadan obanun ol ucundan bu ucuna, bu ucundan ol ucuna çırpışdurdu, kov kovaladı, sabahdan öğledence gezdi. Öğleden sonra evine geldi, gördü kim uğru köpek, yine dana evini birbirine katmış, sığır damına dönmüş. Konşılarna çağırır ki: Kız Zeliha, Can-kız, Kutlu Melek, ölmege yitmege gitmemişidüm, yatacak yerüm gine bu harab -olasıydı; nolaydı benüm evüme bir lâhza bakayidunuz, konşı hakkı, Tanrı hakkı deyü söylerler, der.

Nice söylerisen bayağıdır, evine yazıdan yabandan bir udlu konuk gelse, er adam evinde olsa ana dese ki dur, etmek getir, biz de yeyelüm, bu da yesün dese; bişmiş etmeğün bekası olmaz, yemek gerekdür. Avrat aydur: neyliyeyim, bu yıkılacak evde un yok, elek yok, deve değirmenden gelmedi. Ne gelürise benüm sağırma gelsün deyü elin arkasına urur ve sağrısın erine döndürür. Bin söylerisen birisini tutmaz, erin sözünü kulağına koymaz.

***

- **Koca ve onun karı (e-posta)**

“Eşim olma, karım ol! Bakma daha ilkel durduğuna sen, ruhu vardır kelimelerin. “Karı-koca” “eş”ten daha çok şey anlatır. Hatta belki bize unutulmuş bir şeyi söyler.

Sahi, biliyor musun? Neden erkeğe “koca”, kadına da “onun karı” demiş eskiler?

Eşim değil, karım ol! Kedilerin eşi olur, terliklerin de... İnsanın eşi olmaz. Bir ömür eşlik ediyor diye mi sevgiliye eş denir? Eşlik etmek yeter mi? Fazlasını beklemez mi insan yârinden? Kelimeleri yitirmeseydik anlardık belki, evlenecek erkeğe eskilerin neden “koca” dediklerini. Çünkü **“koca” bilge demektir, yüce demektir. Koca demek, dağ demektir.** Ve ne kadar yüce olursa olsun,

üstünde kar olmayan dağ eksiktir. **Dağların yücesine kar yağar diye kadına da “kocanın karı” demişler.** Bakma şimdi evlenenlerin “karı-koca” ilan edildiğine. “Koca ve onun karı” olmalıdır aslında. Yani **yüce bir dağ olmalı adam. Kar gibi pak ve masum olmalı kadın.** Örtmeli ve bir ömür, süsü olmalı dağın. Çünkü üşür tepesinde kar olmayan dağ, ne kadar yüce olursa olsun, yarım görünür...”

***

- Karacaoğlan, ala gözlü sevdiği dilberi fırsat var iken kaçırmadığına hayıflanır:

İlgıt ılgıt esen seher yelleri Esip esip yâre değmeli değil Ak elleri elvan elvan kınalı Karadır gözleri sürmeli değil >	Yağdırır yağmuru yeli estirir Kimini güldürür kimin' küstürür Kısmet ise kadir Mevlâm gösterir Sevmeli güzeli öğmeli değil
Karac'oğlan der ki konup göçmedim Ak göğsünün düğmelerin açmadım Fırsat elde iken alıp kaçmadım Öldürmeli beni döğmeli değil	

Gönlünün bir güzele düştüğünü, ama harcayacak malının olmadığını, bu yüzden derviş olmaya niyetlendiğini anlatır:

Gurbette ömrüm geçecek Bir daracak yerim de yok Oturup derdim dökecek Bir münâsîp yârim de yok >	Uçtu genç şahinim uçtu Kaçarak deryayı geçti Gönlüm bir güzele düştü Sarfedecek malım da yok
Koyverin kuşu turnaya Yârin durağın bulmaya Soyundum derviş olmaya Hırka ile şalım da yok	

“Yunus Emre için “öteki dünya” ve “Tanrı sevgisi” ne ise, Karacaoğlan için de “bu dünya” ve “insan sevgisi” odur”:

Ala gözlü benli dilber Koma beni il yerine Altun kemerin olayım Dola beni bel yerine >	Hecine gönlüm hecine Yiğide ölüm gecine Al beni zülfün ucuna Sallanayım tel yerine
Karac'oğlan der n'olayım Kolun boynuma dolayım Nazlı yâr kölen olayım Kabul eyle kul yerine	

***

- **Türklerin Manevi Gücü** (Claude Farrere)

“Hem Türk var, Türk sanılan var... Yarı Garplı Türk, Jön-Türk, her devirde Türkiye'nin kötü ruhu olan Levantenler'le düşe kalka çok değişmiştir. Bunlar bana, hiçbir zaman işe yarar bir şey söyleyememiştir. Ve öbür Türk, **siyasetle alâkası olmayan eski Türk; tarlasını bellemekten, sürüsünü otlatmaktan, bazı küçük el santlarıyla uğraşmaktan başka bir şey bilmeyen, sade ve tatlı Türk...** Tanıdığım, Asya ve Avrupa köylerinde evlerine girip çıktığım Türk... Ah, inanın bana... Dünyada hiçbir kimse onun kadar sevmeye, hürmet edilmeye itibar edilmeye lâyık

değildir. Beşeriyetin varlığıyla iftihar edebileceği ondan başka insan yoktur.” diyen Türk dostu Fransız, kitabında Seniha Sultanın Madame Simone de La Chete’ye yazdığı yedi mektuba da yer verir.

Seniha Sultan bu mektuplarında Türk kadını konusunda şunları söylemektedir: **“Bizim yüzü örtülü kadınlarımız dışarıda işe gitmez. Sadece evinin işiyle uğraşır. Ve bu eve koca hiçbir zaman, asla ve asla sarhoş gelmez.** Çünkü Türk erkeği, (Ermeni yahut Rum demiyorum) Türk erkeği katiiyen içki içmez, ne bira, ne şarap ne başka alkollü bir içki... Bu sayede de karı-koca arasında kavga, dövüş olmaz, dayak görülmez, göz yaşları akmaz... Sanır mısınız ki, bir Türk ev hanımı, sizin tatlı Paris’inizdeki bir işçi kadınla yerini değiştirir?”

Akşam, gün batarken, bizim gölgeli, sakın ve kendimize göre bir özelliğimiz olan çıkmaz sokaklarımıza bir göz attığınız olmuş mudur? O zamanlar, belki de **bir kafesin ızgaraları arasından bir Müslüman kadınının soluk yüzünü seçmişsinizdir.** O da akşamın güzelliğini seyretmek istemektedir. Yapayalnızdır o kadın... Ve şüphesiz bir şarkı mırıldanmaktadır... kalbiyle bu nağmeleri bulabilen kadın, dudaklarıyla da, akşamın havasına bu tatlı, bu saf havayı fısıldayabilir... **Bu kadının, inanın bana, yeryüzünde yaşayan bütün kadınlardan fazla bir üstünlüğü vardır. En dürüst, en asil, en mağrur oğullarını ancak ve ancak bu kadın doğurabilir...**”

***

- **Köy Kadını** (Remzi Oğuz Arık)

Anadolu’yu, bütün haraplığı, geriliği ile beraber başka yurtların üstüne çıkaran asıl mucize nedir bilir misiniz? Köy kadını!...

Köy kadını... Milletimizin büyük yığınlarının kadını!.. çocukluğunu duymadan kızlığa, kız yaşını tanımadan kadınlığa, kadınlığına doymadan toprağa geçen mahlûk! İşte bu, bizi bir millete, bir vatana mensup olduğumuzu söylemek gururuna, iftiharına kavuşturan asıl sırdır.

“Köy kadını” demekle Türk kadını, yahut asıl Türk kadını ifade etmiş oluyoruz. Bir kere o, bugünkü milletimizin yüzde yetmişbeşini doğurmuştur. Sonra bir millete millet dedirten unsurların büyük kısmını onun yarattığına, şimdi çoğunu onun koruduğuna, nesilden nesile onun geçirdiğine inanıyoruz... **Göreneğin “müessesesi” hâline gelmiş en değerli, vazifelerin en ağırlı ve mukaddesi olan “analık” bile; şu veya bu sebeple şehir kadınının kaçtığı bir mâna almıştır...**

Köyde.. ailenin temeli toprağın derinliğine girmiştir. Orada yuvayı gelipgeçici hevesler değil, ilk insanı coşturan cins ihtirasları; yahut toprağın ancak köy çocuğu tarafından eşitilip anlaşılın esrarlı dâveti, emri.. kurur. Bu itibarla da **köy kadınının gönlünden erkeğini ne ölüm, ne mahşer siler.** Köydeki aile yuvasını harbin tırpanı bile güç devirir.

Orakla ekin biçen köyümüz kadınları

... Bugün yaratan milletlerin kafilesine katılmak için kendimize dönüyoruz. Bu dönüşte bize cevap, hep köyün bağrından geliyor. İnsanlığın karşısına çıkaracağımız herşeyimizi oradan topluyoruz. **Halk dili, Halk edebiyatı, Halk şiiri, Halk zevki, Halk musikisi, Halk oyunu, Halk Ahlâkı...** dediğimiz manevî mirasın büyüklüğünü hergün biraz daha anlıyoruz.

Hakikatta, bu kültürü olanca temizliğiyle, eksigi veya fazlasıyla saklayıp bize devreden; her çeşit kültür karışıklığı ile sersemlemiş, hangi yolda ilerleyeceğini şaşırılmış şehirmizde değil, köyümüz, köyümüzde köy kadınıdır. **Ninnisi, ağdı, türküsü, hikâyesi, atalar sözü ile köy kadını nesillere... Türk dilinin güzelliklerini, Türk musikisinin artık beynelmilel olmak yoluna giren melodilerini nasıl aştı, öğretti, sevdirdi ise; Türk dansını düğündeki, harman yerindeki, tarladaki halayları, oyunları ile öyle muhafaza etti; Türk efsanesini, masallarında öyle yaşattı.**

Rengi, renk ahengini... köy kadınının elişinde bulduk. Cemiyetimizin bu yoldaki dehâsını, tezgâhının, kasnağının üzerine eğilen Türk kadını korudu ve bu **Türk kadınına ırkın orijinal motiflerini köy kadınının an'ane ve tabiatla beslenen örnekleri verdi.**

... Türk erkeği, Türk kadınına bakınca daha çok gezen, daha çok karışan, daha çok yadırgı tesirlere kapılan bir unsurdur. Halbuki köy kadını, toprak, dam ve ağılla çerçevelenen aleminin sınırlarını taşımayan muvazeneli varlıktır.

...**Yerli bir iktisat tekniğinin mayasını koruyan: küçük tezgâhı, çıkırğı, iği, kirmeni, çapası, sabanı, döneği, orağı ile köy kadını olmuştur...**

Köyde elemeği!... **Çalışanların ekmeğini yapan, tandırda veya ocakta pişiren**, onu en uzak bucaklara kadar eriştirip dağıtan, dağda sürüyü otlatan, yarasını ve çıkırğını saran, onu köye getiren, **sağan, yoğurt, yağ, peynir yapan** ve bunları koruma tedbirleri alan; yahut **sürüyü kırpan, kılı yünü temizleyen, eğirerek onu dokuyan** yahut ham madde olarak satılacak hale getiren... elemeği! Bunun karşılığı ya bir hiçtir, ya bir yığın borçtur, ya müsel sel bir açlıktır. Bir müthiş hiçliğe dökülen bu bedava elemeği, hesabı hiç tutulmamış elemeği: **KÖYLÜ KADIN**ındır.

...Köy kadını; erkeğin arkadaşı olarak, **ana olarak ailemizin ve milletimizin temelidir.** Her çocuk yeni bir imkân, yeni bir istidat, yeni bir umuttur. Köy kadınından, yani büyük Türk kadını çokluğundan beklediğimiz bu imkânı, bu istidadı, bu umudu bol yetiştirmesi, eyi beslemesi ve onu, bizim olan ruhun, ahlâkın en temiz örneği gibi vermesidir. İlle bu bizim olan ruh ve ahlâk!..."

***

“Sana, Bana, Vatanıma, Memleketimin İnsanlarına Dair” başlıklı uzun şiirinde Erdem Bayazıt, memleketimizin kadınlarını şöyle anlatır:

**Kadınlar bilirim ülkeme ait
Yürekleri Akdeniz gibi geniş
Soluğu Afrika gibi sıcak**

**Göğüsleri çukurova gibi mümbit
Dağ gibi otururlar evlerinde
Limanlar gemileri nasıl beklerse
Öyle beklerler erkeklerini
Yaslandın mı çınar gibidir onlar sardın mı umut gibi.**

Anadolu kadınının bilgeliği:
"Nene" dedim... "Dedem sana hiç çiçek aldı mı ?"
Durdu ve şöyle dedi:
"Bana aldığı fistanların hepsi çiçekliydi !"...

***

- Tahir Kutsi Makal'ın "İç Göç" kitabından:

Anadolu kadınının çektiği erkeğinkinden çokçadır. Erkeği işi yalnız dağa odun kesmeye gitmek, tarlada çalışmak ve haftada bir pazara gitmek. Dağ yakınsa oduna, tarla varsa işe, para varsa pazara.

Var olan erkeğin ödevi, bütün yokluklar kadının karşısında! **Kadın, yokluklarda!..** Odun yok: Kadın alacakaranlık, sabaha karşı kalkacaktır. **Hayvanların altını ahır küreyecek, samranın kerme (tezek) olması için duvara yapıştıracaktır.**

Ortalığın süpürülüp temizlenmesinden sonra hayvanları gezeke "sürecek" hayvanların peşine takılıp kışlık ve yazlık yakacak toplayacaktır. Bunları yaparken **çocuk ekmek isteyecek, kocasının karnını doyurmak gerekecek**, yağsız tarhana çorbasına iki diş sarımsak ezilecektir.

İncecik olur Anadolu kadını, gençliğinde gencecik olur. Gençlik dediğin de en çok beş altı yıl sürer. Evlendikten sonra beş altı yıl. **Sonra lekesiz yüzlerde ıstırap çizgileri.** Herşeyden, önce, gönlüne göre evlenmemiştir. İstemeye istemeye gelin olmuştur çok kere. Zoraki evlenme olmuştur.

Irgatlıkta yahut bir düğün yerinde arkadaşlarıyla leğen çalıp oynarlarken kendisine bir delikanlının tutukun olduğu söylenilmiştir. Ona türküler yakıp pabucunu eline verivermiştir:

"Eli bıçaklı oğlan
Mendili saçaklı oğlan
Seni kızlar neylesin...
Dolaşık bacaklı oğlan."

Sonunda "dolaşık bacaklı oğlan"ın karısı olmak kolay mı? Ve sonra gelsin iş-hayatı, gelsin yokluklar...

Tarla yok yahut kıt. Biçilen ekinlerle kışlık, yiyecek toplamak kadına düşecektir. Ev dediğin tarhana ister, bulgur ister.

Ev dediğin yağ ister. Yağ pazarda olur. Pazar para ister. Pazar harçlığı çıkarmak için çok yerde kadının yapacağı iş: Tavukların bir haftalık yumurtası, çocuklardan, sofralardan kıskanılan yumurta haydi, sepet pazara...

Kıt kanaat geçinmek zoruna gitmez insanın. **Aç ölenler mezarlığı yoktur ve kimse de aç ölmemiştir.** Bir parça kuru ekmek nerden olsa bulunur. İnsanı deli divane eden sağın solun birkaç şom ağzın lâfı. Köy yerinde hiç kimsenin sırrı hiç kimseden saklanamaz. Herkes birbirini kendi ailesindenmiş gibi bilir.

Kim kız alıp kaçmış, oğlanın babasından önce bütün köy halkı duyar... bir zaman genç gelinin, kocası hakkında söylediği sözler de yayılır...

***

- o Yavuz Bülent Bakiler, “**Emine Bacı**” şiirinde seferberlik yıllarından beri dul ve kimsesiz kalan, yoksulluk ve hastalık içinde, çile ve sabır yumağı halindeki Anadolu kadını tasvir eder:

Ben Numanlar Köyünden Emine Bacı Yaşım belki doksanbir, belki seksensekiz Ellerim ayaklarım buğdaylar kadar temiz Yaz gelince dibeklerde çaresiz Dövülen benim benim benim >	Benim şimdi harmanlarda savrulan Kara topraklarda buğu, yetim ocaklarda duman Seferberlik yıllarından beri dul kalan Gelinim, gelinim, gelinim...
Ben Numanlar Köyü'nden Emine Bacı Ürüzgârın erittiği karlara benziyorum Gayrı söner odamda geceleri yanan mum Yüreğime bir ses verin diyorum İnim inim, inim inim...	Ben Numanlar Köyü'nden Emine Bacı Tadım tuzum yok gayrı, ağzımda dilim acı Varıp hangi doktordan alsam ilâcı Ben kim, doktor kim, ben kim...
Beni böyle ilmek ilmek dokuyup saran ağrı Biliyorum gayrı, ölüme çağrı Kuru dallar gibi Allah'a doğru Uzar beş vakit ellerim, ellerim, ellerim	Ben Numanlar Köyü'nden Emine Bacı Üzerime dağlar gibi çile gelir de Ya sabır çekerim evvele mirde Bir kuru canım var çok şükür bir de Bir yatak bir yorgan bir kilim Bir yatak bir yorgan bir kilim.

Emine Bacı'nın yaşındaki farklılık bir gerçeği yansıtmaktadır: Hicrî/Rumî takvimden Miladî takvime geçince bir karışıklık oluştu. Meselâ rahmetli babamın doğum tarihi nüfus cüzdanında 1332 olarak yer alıyordu ve bu, 1916'ya denk geliyordu. Ayrıca, hicrî ve miladî takvim arasında her 33 yılda bir yıl fark meydana gelir. Meselâ Peygamberimiz hicrî takvime göre 63 yaşında, miladî takvime göre 61 yaşında vefat etmiştir.

Diğer yandan, babamın ifadesine göre Elmadağ, Bâlâ ilçesine bağlı iken, ilçedeki nüfus müdürlüğünden bir görevli iki yılda bir köylere gelerek doğanları ve ölenleri kayıt altına alıyordu; iki-üç yaşındaki çocuğu - cezalı duruma düşmemek için - yeni doğmuş gibi beyan ediyorlardı ya da ölen bir çocuğun nüfus cüzdanı sonradan doğan kardeş için kullanılıyordu.

Yaşlılar; geçip giden yıllardan ziyade bağ bozumu, koç katımı, gün dönümü, harman zamanı gibi zaman dilimlerinde doğmuş olduklarını söylerler daha çok. Çünkü onlar da büyüklerinden duyduklarını rivayet ederler.

- o Bekir Sıtkı Erdoğan, “Kara gözlüm efkarlanma” ya da “Kışlada bahar” başlıklı şiirinde sevdiğine kavuşacağı tarihi “İbibikler, öter ötmez ordayım / Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım” diyerek belirtir; yani mayıs/haziran aylarına işaret eder.

Kara gözlüm, efkarlanma gül gayri! İbibikler, öter ötmez ordayım.	Ah çekerim resmine her bakışta! Bir mahzunluk var o boyun büküşte.
--	---

Mektubunda diyorsun ki: 'Gel Gayri! ' Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım. >	Emin ol ki, her sigara yakışta, Sanki, duman tüter tütmez ordayım...
Mor dağlara, karargahlar kurulur; Eteğinde bölük bölük durulur... On dakika istirahat verilir; Tüfekleri çatar çatmaz ordayım! ..	Dağlar taşlar bu hasretlik derdinde; Sabır, sebat etmez gönül yurdunda! Akşam olur, tepelerin ardında, Daha güneş batar batmaz ordayım...
Aramıza dağlar girmiş koskoca! Meraklanma, gönlüm dağlardan yüce... Bir gün değil, beş gün değil, her gece, Yatağıma yatar yatmaz ordayım...	Bahar geldi; koyun, kuzu koklaştı, İki aşık, senelerdir bekleşti... Kara gözlüm, düğün dernek yaklaştı; Vatan borcu biter bitmez ordayım!

- Ve Yesâri Asım Arsoy'un hüzzâm şarkısı: “**Akasyalar Açarken**”
“**Yar yolunu kolladım
İpek mendil salladım
Ona çiçek yolladım
Akasyalar açarken**”